

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA NILSA VĀLA [NILS WAHL]
SECINĀJUMI,
sniegti 2016. gada 16. jūnijā¹

Lieta C-225/15

Domenico Politanò

(Tribunale di Reggio Calabria (Redžo di Kalabrijas tiesa, Itālija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — LESD 49. pants — Brīvība veikt uzņēmējdarbību — Līdzvērtības un efektivitātes principi — Azartspēles — Ierobežojumi — Nosacījumi dalībai iepirkumā un saimnieciskā un finansiālā stāvokļa izvērtēšana — Pretendenta izslēgšana, jo tas nav iesniedzis divu banku iestāžu sagatavotus apliecinājumus par saimniecisko un finansiālo stāvokli — Primāri vispārējo interešu apsvērumi — Samērīgums — Direktīvas 2004/18/EK 47. panta piemērojamība

1. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz LESD 49. panta, vienlīdzīgas attieksmes un efektivitātes principu, kā arī Direktīvas 2004/18/EK² 47. panta interpretāciju. Tas ir viens no daudziem Tiesai iesniegtajiem lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, kuros ir apstrīdēti dažādi Itālijas tiesību aktu aspekti azartspēļu jomā³ un it īpaši 2012. gadā uzsāktā iepirkuma nosacījumi, kas ir piemēroti koncesionāru kandidātiem⁴ (turpmāk tekstā arī – “*Monti* paziņojums par līgumu”), un apstrīdēti lietās, kurās taisīts 2015. gada 22. janvāra spriedums *Stanley International Betting* un *Stanleybet Malta* (C-463/13, EU:C:2015:25) un 2016. gada 28. janvāra spriedums *Laezza* (C-375/14, EU:C:2016:60).

2. Saskaņā ar tagad labi zināmo tiesvedības konfigurāciju šis lūgums ir iesniegts kriminālprocesā, kas uzsākts pret prasītāju pamatlietā *D. Politanò* par to, ka nav ievēroti Itālijas tiesību akti, kas regulē derību par sporta pasākumiem vai citu pasākumu rīkošanu. Tā kā viņam tiek pārņemts, ka, pirmkārt, viņam nav nepieciešamās atļaujas atbilstoši valsts tiesību aktiem, lai veiktu derību iemaksu iekasēšanas un nodošanas darbības, un, otrkārt, ka viņš nav saistīts ar saimnieciskās darbības subjektu, kurš ir saņēmis koncesiju, *Domenico Politanò* pēc būtības apgalvo, ka pienākumi, kas tika noteikti ar viņu saistītam uzņēmumam, koncesionāra kandidātam, saskaņā ar administratīvajiem noteikumiem, kas pievienoti *Monti* paziņojumam par līgumu, esot pretrunā noteiktām Savienības tiesību normām un principiem.

3. Šajā lietā Tiesai ir iespēja precizēt faktus, kuri ir jāņem vērā, kā arī valstu tiesu pienākumus, izstrādājot lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu un, it īpaši, sagatavojot tiesvedības faktisko un tiesisko apstākļu aprakstu, lai Tiesa varētu tām sniegt lietderīgu atbildi. Tā Tiesai arī sniedz iespēju mainīt strīda ievirzi mums vēlamajā virzienā un atgādināt, ka Tiesai nav jālemj par jautājumiem, kuru pamatā ir dažu saimnieciskās darbības subjektu centieni izbēgt no noteiktām kriminālsoda sankcijām, nevis vēlme nodrošināt Savienības tiesību efektivitāti.

1 — Oriģinālvaloda – franču.

2 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta direktīva par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV 2004, L 134, 114. lpp.).

3 — Lai sīkāk atgādinātu šo judikatūru, es atļaušos atsaukties uz saviem secinājumiem lietā *Laezza* (C-375/14, EU:C:2015:788, 2. punkts).

4 — Paziņojums publicēts 2012. gada 30. jūlija *GURI* Nr. 88, 5. īpašais izdevums, 15. lpp., un 2012. gada 31. jūlija *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, S 145.

I – Atbilstošās tiesību normas

A – Savienības tiesības

4. Saskaņā ar Direktīvas 2004/18 1. panta 2. punkta a) un d) apakšpunkta noteikumiem:

“a) “Valsts līgumi” ir finansiāli līgumi, kurus rakstveidā savstarpēji noslēdz viens vai vairāki komersanti un viena vai vairākas līgumslēdzējas iestādes un kuru mērķis ir būvdarbu realizācija, produkcijas piegāde vai pakalpojumu sniegšana šīs direktīvas izpratnē;

[..]

d) “pakalpojumu valsts līgumi” ir valsts līgumi, kuri nav būvdarbu vai piegādes līgumi un kuru mērķis ir II pielikumā minēto pakalpojumu sniegšana.”

5. Saskaņā ar Direktīvas 2004/18 1. panta 4. punktu:

“Pakalpojumu koncesija” ir tāda paša veida līgums kā pakalpojumu valsts līgums, izņemot to, ka atlīdzība par pakalpojumu sniegšanu ir vai nu konkrētā pakalpojuma izmantošanas tiesības, vai arī šīs tiesības un samaksa.”

6. Šīs direktīvas 17. pantā “Pakalpojumu koncesijas” ir noteikts:

“Neierobežojot 3. panta piemērošanu, šī direktīva neattiecas uz pakalpojumu koncesijām, kas noteiktas 1. panta 4. punktā.”

7. Tās pašas direktīvas 47. pants “Ekonomiskais un finanšu stāvoklis” ir izteikts šādi:

“1. Komersanta ekonomisko un finanšu stāvokli parasti var pierādīt, sniedzot vienu vai vairākas šādas norādes:

- a) atbilstīgas izziņas no bankas vai, attiecīgā gadījumā, pierādījumu par attiecīgu profesionālās darbības civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu;
- b) bilances vai izrakstus no bilancēm, ja tās jāpublicē saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā komersants ir reģistrēts;
- c) izziņu par uzņēmuma kopējo apgrozījumu un, attiecīgā gadījumā, par apgrozījumu konkrētā līguma jomā ne vairāk kā trijos iepriekšējos finanšu gados, par kuriem dati ir pieejami atkarībā no tā, kad izveidots uzņēmums vai kad komersants sācis darbību, ciktāl informācija par šo apgrozījumu ir pieejama.

2. Komersants attiecīgā gadījumā un konkrēta līguma vajadzībām var izmantot citu juridisko personu kompetenci neatkarīgi no tā, kāds ir to starpā pastāvošo saistību tiesiskais raksturs. Šādā gadījumā komersantam jāpierāda līgumslēdzējai iestādei tas, ka viņa rīcībā būs vajadzīgie resursi, šai nolūkā, piemēram, uzrādot minēto juridisko personu apņemšanās rakstu.

3. Ar tādiem pašiem nosacījumiem komersantu grupa, kā minēts 4. pantā, var izmantot grupas dalībnieku vai citu juridisko personu kompetenci.

4. Līgumslēdzējas iestādes līguma paziņojumā vai uzaicinājumā uz konkursu norāda, kuru vai kuras no 1. punktā minētajām norādēm tās ir izvēlējušās un kādas citas norādes ir jāsniedz.

5. Ja attaisnojošu iemeslu dēļ komersants nevar sniegt ligumslēdzējas iestādes prasītās norādes, tad šis komersants savu ekonomisko un finanšu stāvokli var pierādīt ar jebkādu citu dokumentu, ko ligumslēdzēja iestāde uzskata par atbilstošu.”

B – Itālijas tiesības

8. Atbilstošais valsts tiesiskais regulējums Tiesai šobrīd ir labi zināms, jo tai, kā esmu to minējis šo secinājumu ievadā, vairākkārt ir bijis jālemj par Itālijas tiesību normu, kuras regulē derību iemaksu iekasēšanas darbības, saderību ar Savienības tiesībām.

9. Itālijas tiesību aktos būtībā ir paredzēts, ka, lai piedalītos azartspēļu, tostarp derību iemaksu iekasēšanas, organizēšanā, ir jāsaņem koncesija un policijas atļauja.

10. Saskaņā ar 88. pantu 1931. gada 18. jūnija Karaļa dekrētā Nr. 773, ar kuru ir apstiprināts Likuma par sabiedrisko drošību konsolidētais teksts⁵ un kurā grozījumi izdarīti ar 2000. gada 23. decembra Likuma Nr. 338⁶ 37. panta 4. punktu, policijas atļaujas izsniegšana ir atkarīga no *Agenzia della Dogane e dei Monopoli di Stato* (valsts Muitas un monopoli iestāde; turpmāk tekstā – “ADM”) piešķirtas koncesijas iegūšanas. Ar šo policijas atļauju to saņēmušajām personām tiek piešķirtas tiesības iekasēt derību iemaksas noteiktā teritoriālā zonā. Tātad, ja nav koncesijas, tad nevar iegūt policijas atļauju. Derību rikošana bez koncesijas un policijas atļaujas ir kriminālsodāma.

11. Itālijas iestādes 1999. gadā publiskā iepirkumā piešķīra 1000 koncesijas ar sporta sacīkstēm saistītu derību pārvaldībai. Paralēli, arī ar publisko iepirkumu, tika piešķirta 671 jauna koncesija ar zirgu skriešanās sacīkstēm saistītu derību pārvaldībai un automātiski tika atjaunotas 329 esošās koncesijas. Saskaņā ar tajā brīdī spēkā esošajiem tiesību aktiem uzņēmumi, kuri ir nodibināti kapitālsabiedrību formā un kuru akcijas ir kotētas regulētos tirgos, pamatojoties uz to, ka individuālo akcionāru pastāvīga un precīza identifikācija nebija iespējama, tika izslēgti no publiskā iepirkuma procedūrām. Šis izslēgšanas prettiesiskums, ņemot vērā EKL 43. un 49. pantu, tostarp tika konstatēts spriedumā *Placanica* u.c.⁷.

12. Ar Dekrētlikumu Nr. 223⁸ Itālijā tika īstenota spēļu nozares reforma, kuras mērķis bija nodrošināt tās atbilstību prasībām, kuras izriet no Savienības tiesībām. Ar šo dekrētu bija piešķirtas tiesības uz aptuveni 16 300 jaunām koncesijām azartspēļu nozarē, kas tika pievienotas citām 1999. gadā piešķirtajām koncesijām.

13. Pēc tam, it īpaši pēc sprieduma *Costa un Cifone*⁹ pasludināšanas, ar Dekrētlikumu Nr. 16¹⁰ vēlreiz tika veikta reforma azartspēļu nozarē.

5 — 1931. gada 26. jūnija *GURI* Nr. 146.

6 — 2000. gada 29. decembra *GURI* Nr. 302 kārtējais pielikums.

7 — Spriedums, 2007. gada 6. marts, C-338/04, C-359/04 un C-360/04, EU:C:2007:133.

8 — 2006. gada 4. jūlija dekrētlíkums par steidzamiem pasākumiem ekonomiskajam un sociālajam uzplaukumam, valsts izdevumu regulēšanai un racionalizācijai, par pasākumiem nodokļu ieņēmumu jomā un ciņu pret krāpšanu nodokļu jomā, kas apstiprināts ar 2006. gada 4. augusta Likumu Nr. 248 (2006. gada 11. augusta *GURI* Nr. 18).

9 — Spriedums, 2012. gada 16. februāris, C-72/10 un C-77/10, EU:C:2012:80.

10 — 2012. gada 2. marta dekrētlíkums par steidzamiem noteikumiem attiecībā uz nodokļu vienkāršošanu, efektivitātes uzlabošanu un kontroles procedūru stiprināšanu (2012. gada 2. marta *GURI* Nr. 52, 1. lpp.), kas pēc grozījumiem kļuva par 2012. gada 26. aprīļa Likumu Nr. 44 (2012. gada 28. aprīļa *GURI* Nr. 99 un *GURI* Nr. 85 kārtējais pielikums, 1. un nākamās lpp.; saskaņotais teksts, 23. un nākamās lpp.; turpmāk tekstā – “2012. gada dekrētlíkums”).

14. Attiecībā uz iepirkumu organizēšanu derību rīkošanas koncesiju piešķiršanai 2012. gada dekrētlíkuma 10. panta 9. *octies* un 9. *novies* punktā ir noteikts:

“9. *octies* Reorganizējot noteikumus par publiskajām azartspēlēm, tai skaitā noteikumus par derībām saistībā ar sporta sacīkstēm, tostarp zirgu skriešanās sacīkstēm, un ar sportu nesaistītām sacīkstēm, šī punkta noteikumu mērķis ir sekmēt minēto reorganizāciju, vispirms pagaidu kārtā novienādojot to koncesiju derīguma termiņus, kuras dod tiesības veikt attiecīgo derību iemaksu iekasēšanu, vienlaikus izpildot prasību piemērot valsts noteikumus par to personu atlasī, kas valsts vārdā iekasē derību iemaksas saistībā ar sporta sacīkstēm, tostarp zirgu skriešanās sacīkstēm, un ar sportu nesaistītām sacīkstēm, principiem, kuri ir iekļauti Eiropas Savienības Tiesas 2012. gada 16. februāra spriedumā lietās, [kurās taisīts 2012. gada 16. februāra spriedums *Costa* un *Cifone* (C-72/10 un C-77/10, EU:C:2012:80)]. Šajā ziņā, ņemot vērā, ka konkrētai koncesiju grupai minēto derību iemaksu iekasēšanai drīz beigsies derīguma termiņš, [ADM] nekavējoties un katrā ziņā ne vēlāk kā 2012. gada 31. jūlijā uzsāk publiskā iepirkuma procedūru, lai atlasītu personas šādu derību iemaksu iekasēšanai, ievērojot vismaz šādus kritērijus:

- a) iespēja piedalīties personām, kas jau veic azartspēļu iemaksu iekasēšanas darbību kādā no Eiropas Ekonomikas zonas valstīm, kurā tām ir juridiskā adrese vai vadības centrs, pamatojoties uz spēkā esošu un derīgu pilnvarojumu, kas izsniegts saskaņā ar noteikumiem, kuri ir spēkā minētās valsts tiesību sistēmā, un kam piemīt arī ar piemērotību un uzticamību saistītas īpašības, kā arī kas atbilst ekonomiskajiem un saimnieciskajiem kritērijiem, kurus ir norādījusi Autonomā valsts monopolu administrācija, ņemot vērā ar šo jomu saistītās tiesību normas, kas norādītas [...] Likumā Nr. 220 [¹¹] [...] un 2011. gada 6. jūlija Dekrētlíkumā Nr. 98, kurš ar grozījumiem pārveidots par 2011. gada 15. jūlija Likumu Nr.°111;
- b) koncesiju piešķiršana ar derīguma termiņu līdz 2016. gada 30. jūnijam, lai vienīgi fiziskajā tīklā iekasētu derību iemaksas saistībā ar sporta sacīkstēm, tostarp zirgu skriešanās sacīkstēm, un ar sportu nesaistītām sacīkstēm, ne vairāk kā 2000 aģentūrām, kuru vienīgā darbība ir publisko azartspēļu produktu tirdzniecība, neparedzot ierobežojumu saistībā ar minimālajiem attālumiem starp šīm aģentūrām vai minimālajiem attālumiem līdz citām identiskām derību iemaksu iekasēšanas vietām, kas jau darbojas;
- c) kā cenas sastāvdaļu paredzēt iepirkuma pamatvērtību EUR 11 000 apmērā katrai aģentūrai;
- d) tāda koncesijas līguma noslēgšana, kura saturs atbilst visiem pārējiem principiem, kas paredzēti Eiropas Savienības Tiesas 2012. gada 16. februāra spriedumā, kā arī atbilstīgajos valsts noteikumos, kuri ir spēkā publisko azartspēļu nozarē;
- e) iespēja pārvaldīt aģentūras jebkurā pašvaldībā vai provincē bez jebkādiem skaitliskiem teritoriāliem ierobežojumiem vai nosacījumiem, kas ir labvēlīgāki salīdzinājumā ar koncesionāriem, kuri jau ir pilnvaroti pieņemt identiskas derību likmes, vai kas katrā ziņā var izrādīties labvēlīgi pēdējiem minētajiem;
- f) tiesību normām, kas norādītas 2011. gada 6. jūlija Dekrētlíkuma Nr. 98, kurš ar grozījumiem pārveidots par 2011. gada 15. jūlija Likumu Nr. 111, 24. pantā, atbilstošas drošības naudas iemaksa.

11 — 2010. gada 13. decembra Likums par valsts gada un daudzgadu budžeta veidošanas nosacījumiem (2011. gada Stabilitātes likums) [*legge n. 220 – Disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato (legge di stabilità 2011)*] (2010. gada 21. decembra *GIURI* Nr. 297 kārtējais pielikums).

9. *novies* Koncesionāri derību iemaksu iekasēšanai, kuri minēti 9. *octies* punktā un kuru koncesiju derīguma termiņš beidzas 2012. gada 30. jūnijā, turpina veikt derību iemaksu pieņemšanu līdz dienai, kad tiks noslēgti koncesijas līgumi, kas piešķirti saskaņā ar iepriekš minēto punktu. Tiek atcelts 2011. gada 6. jūlija Dekrētlikuma Nr. 98, kas ar grozījumiem ir pārveidots par 2011. gada 15. jūlija Likumu Nr. 111, 24. panta 37. un 38. punkts, 2004. gada 30. decembra Likuma Nr. 311 1. panta 287. punkta e) apakšpunkts, kā arī [2006. gada 4. jūlija Dekrētlikuma Nr. 223 par steidzamiem pasākumiem ekonomiskajam un sociālajam uzplaukumam, valsts izdevumu regulēšanai un racionalizācijai, par pasākumiem nodokļu ieņēmumu jomā un cīņu pret krāpšanu nodokļu jomā], kas ar grozījumiem ir pārveidots par 2006. gada 4. augusta Likumu Nr. 248, 38. panta 4. punkta e) apakšpunkts.”

15. Šī dekrēta noteikumi ir īstenoti *ADM* 2012. gadā uzsāktajās iepirkumu procedūrās. Ar administratīvo noteikumu, kas pievienoti *Monti* paziņojumam par līgumu, 3.2. punktu pretendentiem, kuri ir dibināti mazāk nekā pirms diviem gadiem un kuru kopējie ieņēmumi, kas saistīti ar azartspēļu organizētāja darbību, pēdējos divos finanšu gados ir bijuši mazāki par diviem miljoniem *euro*, ir noteikts pienākums iesniegt vismaz divu banku izsniegtas atbilstīgas izziņas, kas pierāda to saimniecisko un finansiālo stāvokli.

16. Direktīva 2004/18 Itālijas tiesību sistēmā tika transponēta ar 2006. gada 12. aprīļa Dekrētlikumu Nr. 163/2006 (2006. gada 2. maija *GURI* Nr. 100 kārtējais pielikums), ar kuru kodificē noteikumus publiskā iepirkuma nozarē.

17. Saskaņā ar minētā dekrētlikuma 41. pantu nosacījumus, kas jāizpilda, lai pierādītu atbilstošo saimniecisko un finansiālo stāvokli, lai varētu sniegt pakalpojumu, precizē līgumslēdzēja iestāde. Taču saskaņā ar to pašu pantu konkurents, kurš pamatotu iemeslu dēļ nespēj iesniegt prasītos bankas vai grāmatvedības atsauces dokumentus, var pierādīt savu saimniecisko un finansiālo stāvokli, iesniedzot citu dokumentu, ko līgumslēdzēja iestāde uzskata par atbilstīgu.

II – Pamatlietas fakti, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

18. 2015. gada 6. februārī pēc *Reggio Calabria* (Itālija) *Questura* (policijas prefektūra) administratīvās policijas grupas veiktas pārbaudes tirdzniecības vietā “Betuniq”, kas atrodas Polistenā (Itālija) un ko vada *D. Politanò*, un kas ir ar Maltas sabiedrību *UniqGroup Ltd* saistīts uzņēmums, kompetentās iestādes konstatēja, ka tur bez koncesijas, atļaujas vai licences ir notikusi derību iemaksu iekasēšana.

19. Ar 2015. gada 13. februāra lēmumu *Tribunale di Palmi* (Palmi tiesa, Itālija) *Giudice delle indagini preliminari* (pirmstiesas izmeklēšanas tiesnesis) izdeva rīkojumu par visas *D. Politanò* minētajai darbībai izmantotās mantas pagaidu arestu.

20. *D. Politanò* šo lēmumu pārsūdzēja iesniedzējtiesā, norādot, ka daži punkti *Monti* paziņojumā par līgumu neesot saderīgi ar LESD 49. un 56. pantu.

21. Tādējādi, kā norāda prasītājs pamatlietā, viņa rīcība neesot pārkāpums, jo derību iemaksu iekasēšana par sporta pasākumiem *UniqGroup* vārdā esot uzskatāma par likumīgu, ciktāl valsts tiesību akti esot pretrunā LESD 49. un 56. pantam.

22. Viņš apgalvo, ka, lai gan *UniqGroup* bija pienācīgi iesniegusi savu piedāvājumu, tā ir tikusi izslēgta no 2012. gada iepirkuma tādēļ, ka neesot iesniegusi divus apliecinājumus par saimniecisko un finansiālo stāvokli, ko izsniegušas divas dažādas banku iestādes, kā to prasa *Monti* paziņojumam par līgumu pievienoto administratīvo noteikumu 3.2. punkts. Viņš precizē, ka *UniqGroup* šo paziņojumu par līgumu ir apstrīdējusi Itālijas administratīvajās tiesās, jo tajā vispār neesot iekļauti nosacījumi, kas būtu piemēroti ārvalstu uzņēmumiem, kuri pamatotu iemeslu dēļ nespētu iesniegt finanšu garantijas, kādas ir prasītas minētajā paziņojumā par līgumu.

23. Iesniedzējtiesa norāda, ka iepirkuma procedūrā, kurā konkurē azartspēļu organizētāji no dažādām valstīm un kura tiek aplūkota pamatlietā, obligāti esot jāievēro princips, kas izriet no Direktīvas 2004/18 47. panta, proti, iespēja vērtēt saimniecisko un finansiālo stāvokli, izmantojot “jebkādu citu dokumentu, ko līgumslēdzēja iestāde uzskata par atbilstošu”.

24. Princips par iespējami lielāku dalību iepirkumā administrācijai esot obligāti jāsamēro ar nepieciešamību noteikt stingrus dalības nosacījumus, un visām ieinteresētajām personām ir jābūt garantētai iespējai pierādīt savu saimniecisko un finansiālo stāvokli, izmantojot jebkuru citu dokumentu, ko uzskata par atbilstošu.

25. No tā izriet, ka kompetentajai administrācijai bija skaidri jānorāda citi kritēriji, kas uzskatāmi par atbilstošiem un piemērotiem attiecīgā stāvokļa pierādīšanai, lai jebkurā gadījumā ikviens kandidāts to spētu efektīvi pierādīt.

26. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šajā gadījumā administratīvie noteikumi, kas pievienoti *Monti* paziņojumam par līgumu, nav ļāvuši *UniqGroup* savu saimniecisko un finansiālo stāvokli pierādīt citā veidā. Tādām sabiedrībām, kāda tiek aplūkota pamatlietā, netiekot skaidri un nepārprotami dota iespēja, ievērojot noteiktas sabiedrības intereses, pierādīt savu maksātpēju un ekonomisko uzticamību.

27. Šādos apstākļos *Tribunale di Reggio Calabria* (Redžo di Kalabrijas tiesa, Itālija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai LESD 49. pants, kā arī vienlīdzīgas attieksmes un efektivitātes principi ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu azartspēļu jomā, kurā attiecībā uz koncesiju piešķiršanu ir paredzēta jauna (2012. gada 26. aprīļa Likumā Nr. 44 [10. panta 9. *octies* punktā] reglamentēta) iepirkuma procedūra, kas ietver noteikumus, atbilstoši kuriem no dalības procedūrā tiek izslēgti uzņēmumi, kuri nav izpildījuši nosacījumu par saimniecisko un finansiālo stāvokli, ciktāl šajā ziņā nav tikuši paredzēti citi kritēriji kā vien divu banku atsauksmju no divām dažādām kredītiestādēm iesniegšana?
- 2) Vai [...] Direktīvas 2004/18 [...] 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu azartspēļu jomā, kurā attiecībā uz koncesiju piešķiršanu ir paredzēta jauna (2012. gada 26. aprīļa Likumā Nr. 44 [10. panta 9. *octies* punktā] reglamentēta) iepirkuma procedūra [kas ietver noteikumus, atbilstoši kuriem no dalības procedūrā tiek izslēgti uzņēmumi, kuri nav izpildījuši nosacījumu] par saimniecisko un finansiālo stāvokli, ciktāl šajā ziņā nav tikusi paredzēta citu dokumentu iesniegšana vai citas iespējas atbilstoši [Savienības] tiesiskajam regulējumam?”

28. Itālijas, Beļģijas, Vācijas un Polijas valdības, kā arī Eiropas Komisija iesniedza rakstveida apsvērumus.

29. Tiesas sēde notika 2016. gada 13. aprīlī, un tajā piedalījās *D. Politanò*, Itālijas un Beļģijas valdības, kā arī Komisija.

III – Analīze

30. Tāpat, kā tas bija lietā, kurā ir taisīts 2016. gada 28. janvāra spriedums *Laezza* (C-375/14, EU:C:2016:60), šī lieta neattiecas uz 2012. gada dekrētlikuma tiesiskumu, bet gan uz citu, saistītu pakārtotu pasākumu, kas ietverts administratīvajos noteikumos, kuri papildina *Monti* paziņojumu par līgumu¹².

12 — Skat. manus secinājumus lietā *Laezza* (C-375/14, EU:C:2015:788, 27. un 28. punkts).

31. Lai gan Tiesa varēs efektīvi izmantot pieredzi, kas gūta no 2016. gada 28. janvāra spriedumā *Laezza* (C-375/14, EU:C:2016:60) attiecībā uz turpmāk izmantojamo analīzes shēmu, šī lieta attiecas uz citu tiesību normu saistībā ar *Monti* paziņojumā par līgumu noteikto pienākumu, ar kuru jaunajiem pretendentiem ir jāapliecina sava finanšu stabilitāte, nodrošinot vismaz divu banku iestāžu izsniegtas izziņas, ja viņi nevar pierādīt, ka viņu apgrozījums divu gadu laikā ir bijis vismaz divi miljoni *euro*.

32. Vispirms man ir jāvērtē pieņemamība, kuru dažas personas, kas iestājušās lietā, ir apstrīdējušas.

A – Par pieņemamību

33. Itālijas valdība un, saistībā ar otro jautājumu, Komisija uzskata, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu būtu jāatzīst par nepieņemamu, jo iesniedzējtiesas nolēmumā lietas faktiskie apstākļi nav izklāstīti tik pilnīgi, lai Tiesa spētu sniegt lietderīgu atbildi.

34. Es lielā mērā piekritu šo personu, kas iestājušās lietā, apgalvojumiem.

35. Iesniedzējtiesas sniegtā informācija daudzējādā ziņā man patiešām šķiet nepilnīga, un zināmā mērā to varētu uzskatīt par tādu, kas neatbilst Tiesas pastāvīgi atgādinātajām prasībām. Ir skaidrs, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir jānorāda precīzi iemesli, kas valsts tiesai ir likuši šaubīties par Savienības tiesību interpretāciju un uzskatīt par nepieciešamu Tiesai uzdot prejudiciālu jautājumu¹³.

36. Attiecībā uz pirmo jautājumu un jautājumu loku, kuru esmu minējis savos secinājumos lietā *Laezza*¹⁴, prejudiciālais jautājums, šķiet, ir balstīts uz faktu izklāstu, kuram nav tieša pamatojuma pamatlietas materiālos¹⁵.

37. Vispirms jānorāda, ka nav viegli noteikt, kādu iemeslu dēļ tieši strīdīgais pasākums, proti, *iespēja Monti* paziņojuma par līgumu koncesionāru kandidātiem pierādīt savu saimniecisko un finansiālo stāvokli, “nodrošinot vismaz divu banku iestāžu izsniegtas izziņas”, ir ticis tieši apstrīdēts pamatlietā. Atšķirībā no apstākļiem, kas aplūkoti lietās, kurās taisīti spriedumi *Costa* un *Cifone*¹⁶, kā arī *Stanley International Betting* un *Stanleybet Malta*¹⁷, sistēmas reorganizēšana ar jauna iepirkuma palīdzību – šajā gadījumā tās, kura tika īstenota pēc likumdevēja iejaukšanās ar 2012. gada dekrētlikumu, – nekādā ziņā netiek apšaubīta tās kopumā. Šajā kontekstā vienīgi valsts tiesas ziņā ir pārbaudīt, vai, ņemot vērā piemērojamās valsts tiesību normas, apstrīdētais pasākums patiešām var ietekmēt prasītāja pamatlietā kriminālprocesa norisi¹⁸.

38. Turklāt ir grūti saprast, cik lielā mērā strīdīgais noteikums ir radījis reālu šķērsli *UniqGroup*, ar kuru, šķiet, ir saistīts prasītājs pamatlietā, dalībai iepirkumā atbilstoši *Monti* paziņojumam par līgumu.

39. Kā izriet no lietas materiāliem un kā precizēts tiesas sēdē, iemesls, kādēļ *UniqGroup*, ar kuru, iespējams, ir saistīts prasītājs pamatlietā, nespēja nodrošināt vēl vienas bankas iestādes izsniegtu apliecinājumu, paliek neizskaidrots. Šajā ziņā iesniedzējtiesa aprobežojās vien ar norādi, ka “ar 2013. gada 15. janvāra elektroniskā pasta vēstuli *Banca di Valletta* ir precizējusi, ka tā nevar piebilst neko vairāk par to, kas minēts tās pārējās izziņās [...], jo tai esot jāievēro Maltā noteiktās normas”. Šī norāde, kas precizēja vienīgi to, kādēļ šī bankas iestāde nav sniegusi precīzāku informāciju, nekādi neizskaidro, kādēļ *UniqGroup* nav varējusi izmantot kādas citas iestādes izsniegtu izziņu.

13 — Skat. it īpaši spriedumu, 2015. gada 22. janvāris, *Stanley International Betting* un *Stanleybet Malta* (C-463/13, EU:C:2015:25, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).

14 — C-375/14, EU:C:2015:788, 40.–45. punkts.

15 — Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *Laezza* (C-375/14, EU:C:2015:788, 44. punkts).

16 — Spriedums, 2012. gada 16. februāris, C-72/10 un C-77/10, EU:C:2012:80.

17 — Spriedums, 2015. gada 22. janvāris, C-463/13, EU:C:2015:25.

18 — Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *Laezza* (C-375/14, EU:C:2015:788, 41. un 43. punkts).

40. Turklāt man šķiet, kā tas arī tika apstiprināts tiesas sēdē, ka prasītājs pamatlietā, kuru šajā jautājumā atbalsta arī iesniedzējtiesa, plāno drīzāk atsaukties uz grūtībām, ar kādām *UniqGroup* esot nācies sastapties Maltā, lai saņemtu nepieciešamos apliecinājumus, nekā uz *Monti* paziņojumā par līgumu pretendentiem noteikto pienākumu iesniegt minētos apliecinājumus.

41. No lietas materiāliem arī izriet, ka *UniqGroup* ir tikusi izslēgta no iepirkuma ne tikai tāpēc, ka nav iesniegusi abus prasītos apliecinājumus, bet arī tāpēc, ka vienīgās iesniegtās izziņas saturs nav bijis pietiekams. Turklāt, pat pieņemot, ka personām, kuras vēlējās piedalīties strīdīgajā iepirkumā, noteiktais pienākums nodrošināt divu banku iestāžu izsniegtas izziņas varētu tikt kritizēts no Savienības tiesību ievērošanas viedokļa, tas nekādi nepalīdzētu prasītāja pamatlietā izvirzītajai argumentācijai. Turklāt es norādu, ka iesniedzējtiesa šajā kontekstā nav minējusi citas iespējas, ar kuru palīdzību *UniqGroup* vajadzības gadījumā būtu varējusi pierādīt savu saimniecisko un finansiālo stāvokli.

42. Attiecībā uz otro jautājumu vēl jo mazāk ir skaidrs, kādēļ Direktīva 2004/18 būtu attiecināma uz šo lietu. Man ir ļoti grūti saprast lūgumā sniegt prejudiciālo nolēmumu iekļauto apgalvojumu, ka “prasītājs pamatoti norāda, ka atlases procedūrā [...], kurā konkurē azartspēļu organizētāji no dažādām valstīm, esot obligāti jāievēro princips, kas izriet no Direktīvas 2004/18 47. panta”. Pie tā es atgriezšos turpmākajā izklāstā.

43. Šādos apstākļos lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu formālā atbilstība noteikumiem varētu tikt nopietni apšaubīta un prejudiciālais jautājums šajā ziņā varētu tikt uzskatīts par nepieņemamu. Lai arī vienīgi valsts tiesa ir tā, kas, ņemot vērā lietas īpatnības, var novērtēt, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums ir vajadzīgs, lai tā taisītu spriedumu, un cik atbilstīgi ir Tiesai uzdotie jautājumi, kā arī, kurā tiesvedības posmā šie jautājumi ir jāuzdod¹⁹, vēl Tiesas rīcībā ir jābūt nepieciešamajiem faktiskajiem vai tiesiskajiem apstākļiem, lai uz uzdotajiem jautājumiem sniegtu lietderīgu atbildi²⁰. It īpaši no iesniedzējtiesas tiek prasīts, lai tā vismaz izskaidro faktiskos pieņēmumus, ar kuriem pamatoti prejudiciālie jautājumi²¹.

44. Taču, ņemot vērā iepriekš izmantoto pieeju²², Tiesa varētu nolemt, ar visaptverošu to prasību vērtējumu, kas attiecas uz valsts tiesu, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatlietas tiesiskie un faktiskie apstākļi ir aprakstīti pietiekami un ka šīs tiesas sniegtās norādes ļauj noteikt uzdoto jautājumu darbības jomu. Tiesa šajā ziņā varētu nolemt, ka iesniedzējtiesas uzdotie jautājumi balstās uz pieņēmumu, ka, lai piemērotu kriminālsodu, *D. Politanò* nevar pārņemt, ka viņš nav bijis koncesijas turētājs – un tāpat viņam nebija policijas izsniegtas atļaujas – iepirkumā, kas tika organizēts atbilstoši tiesību normām un apstākļos, kuri ir pretrunā Savienības tiesībām²³.

45. Turpmākajā izklāstā es apspriedīšu arī atbildes, kādas, manuprāt, ir jāsniedz pēc būtības uz prejudiciālajiem jautājumiem.

19 — Šajā ziņā skat. it īpaši spriedumus, 1993. gada 27. oktobris, *Enderby* (C-127/92, EU:C:1993:859, 10. punkts); 2010. gada 26. oktobris, *Schmelz* (C-97/09, EU:C:2010:632, 28. punkts), kā arī 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400, 15. punkts).

20 — Skat. it īpaši spriedumu, 2008. gada 22. decembris, *Les Vergers du Vieux Tauves* (C-48/07, EU:C:2008:758, 17. punkts).

21 — Skat. it īpaši spriedumu, 1993. gada 26. janvāris, *Telemarsicabruzzo* u.c. (no C-320/90 līdz C-322/90, EU:C:1993:26, 6. punkts), kā arī rīkojumus, 2008. gada 9. aprīlis, *RAI* (C-305/07, nav publicēts, EU:C:2008:208, 16. punkts); 2009. gada 17. septembris, *Investitionsbank Sachsen-Anhalt* (C-404/08 un C-409/08, nav publicēts, EU:C:2009:563, 29. punkts), kā arī 2014. gada 3. jūlijs, *Talasca* (C-19/14, EU:C:2014:2049, 17. punkts).

22 — Skat. it īpaši spriedumu, 2016. gada 28. janvāris, *Laezza* (C-375/14, EU:C:2016:60).

23 — Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *Laezza* (C-375/14, EU:C:2015:788, 46. punkts).

B – Par lietas būtību

46. Vispirms es noskaidrošu, vai Direktīva 2004/18, it īpaši tās 47. pants, var nepieļaut strīdīgo pasākumu, lai pēc tam vērtētu jautājumu, vai šis pasākums ir saskaņā ar brīvību veikt uzņēmējdarbību un ar efektivitātes un līdzvērtības principiem.

1) Pirmais aspekts (otrais prejudiciālais jautājums): Direktīvas 2004/18 piemērojamība

47. Es nekavēšos pie šī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu aspekta, kas, manuprāt, nerada īpašas grūtības.

48. Kā jau iepriekš esmu minējis, iesniedzējtiesa ir apšaubījusi strīdīgā pasākuma, proti, pasākuma, ar kuru koncesionāra kandidātam ir noteikts pienākums pierādīt savu finansiālo maksātspēju, iesniedzot divus banku apliecinājumus, atbilstību Direktīvas 2004/18 47. pantam, neizskaidrojot iemeslus, kādēļ tā ir apšaubījusi šo atbilstību.

49. Faktiski nav nekādu šaubu, ka šī direktīva, un it īpaši tās 47. pants, nav piemērojama pamatlietā, kas attiecas uz koncesiju sistēmu, kura nav kvalificējama kā “publiskie iepirkumi” Direktīvas 2004/18 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē vai būvdarbu koncesijas tās pašas direktīvas 1. panta 3. punkta izpratnē.

50. Ir svarīgi atgādināt, ka Direktīva 2004/18 ir piemērojama vienīgi pakalpojumu līgumiem, proti, finansiāliem līgumiem, kurus savstarpēji noslēdz līgumslēdzēja iestāde un saimnieciskās darbības subjekts un kuru mērķis ir nodrošināt šīs direktīvas II pielikumā paredzētos pakalpojumus [skat. Direktīvas 2004/18 1. panta 2. punkta d) apakšpunktu]. Savukārt saskaņā ar tās 17. pantu Direktīva 2004/18 nav piemērojama pakalpojumu koncesijām, kas definējamās kā līgumi, kuri ir tāda paša veida līgumi kā publiski pakalpojumu līgumi, izņemot to, ka atlīdzība par pakalpojumu sniegšanu ir vai nu konkrētā pakalpojuma izmantošanas tiesības, vai arī šīs tiesības un samaksa²⁴.

51. Šķiet, ka koncesija derību organizēšanai, kāda tiek aplūkota pamatlietā, nav publisks pakalpojumu līgums Direktīvas 2004/18 1. panta 2. punkta d) apakšpunkta izpratnē. Te minēto “pakalpojumu” ne tikai nenodrošina līgumslēdzējas iestādes vārdā, bet arī saimnieciskās darbības subjekti pretendenti nesaņem atalgojumu no valsts līdzekļiem. Turklāt koncesionārs uzņemas visu risku, kas saistīts ar derību iemaksu iekasēšanas un nodošanas darbību.

52. Kopumā ir svarīgi atgādināt, ka pašreizējā Savienības tiesību posmā pakalpojumu koncesijas līgumus neregulē neviena direktīva, ar kuru saskaņo publiskā iepirkuma jomu²⁵. Taču šiem līgumiem varētu piemērot Direktīvu 2014/23/ES²⁶, kura stājās spēkā 2014. gada 23. jūnijā un kuras transponēšanas termiņš bija noteikts līdz 2016. gada 18. aprīlim. Lai gan šī direktīva nav pieminēta un, galu galā, nav bijusi piemērojama laikā, kad norisinājās lietā aplūkotie fakti, ir interesanti atzīmēt, ka saskaņā ar tās 38. panta 1. punktu “līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji pārbauda nosacījumus dalībai attiecībā uz profesionālajām un tehniskajām spējām, kandidātu vai pretendentu *finansiālo un ekonomisko stāvokli, balstoties uz viņu deklarācijām*, atsauci vai atsaucēm, kas jāiesniedz kā pierādījums saskaņā ar prasībām, kas precizētas paziņojumā par koncesiju” (mans izcēlums).

53. Visbeidzot, Direktīva 2004/18 nav piemērojama šajā lietā, tādēļ nav pamata iedziļināties jautājumā par to, vai strīdīgais pasākums ir atbilstīgs šīs direktīvas 47. pantam.

24 — Jautājumā par atšķirību starp “publisku pakalpojumu līgumu” un “pakalpojumu koncesiju” atbilstoši Direktīvai 2004/18 ir jāatsaucas it īpaši uz spriedumu, 2011. gada 10. marts, *Privater Rettungsdienst und Krankentransport Stadler* (C-274/09, EU:C:2011:130, 23. un 29. punkts un tajos minētā judikatūra).

25 — Skat. spriedumu, 2010. gada 3. jūnijs, *Sporting Exchange* (C-203/08, EU:C:2010:307, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).

26 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. februāra Direktīva par koncesijas līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu (OV 2014, L 94, 1. lpp.).

2) Otrais aspekts: tāda ierobežojuma esamība, kas nav saderīgs ar LESD 49. pantā paredzēto brīvību veikt uzņēmējdarbību, kā arī ar vienlīdzīgas attieksmes un efektivitātes principiem

54. Ar pirmo jautājumu, kas mūsu izskatītajā lietā ir visbūtiskākais, Tiesa ir aicināta noteikt, vai strīdīgais pasākums, kas paredz, ka koncesionāra kandidātam ir jāpierāda savs saimnieciskais un finansiālais stāvoklis, iesniedzot atbilstīgas izziņas, kuras ir izsniegušas vismaz divas banku iestādes, ir uzskatāms par nepamatotu un nesamērīgu ierobežojumu brīvībai veikt uzņēmējdarbību.

55. Vispirms, lai gan Tiesai nebūtu jāapšaubā iesniedzējtiesas veiktā atbilstošo valsts tiesību interpretācija, man ir jāizsaka neizpratne par to, kā ir izklāstīti pienākumi pretendentu kandidātiem apliecināt savu saimniecisko un finansiālo stāvokli.

56. Patiesi, šķiet, ka iesniedzējtiesa ir izvirzījusi pieņēmumu, ka prasības iesniegt divas izziņas par *ad hoc* kredīta atvēršanu, ko izdevušas vismaz divas banku iestādes, neievērošana pati par sevi pamato koncesionāru kandidātu, kuri dibināti mazāk nekā pirms diviem gadiem, izslēgšanu no dalības *Monti* paziņojumā par līgumu. Šīs prasības dēļ “vēsturiskajiem” saimnieciskās darbības subjektiem esot priekšrocības, salīdzinot ar saimnieciskās darbības subjektiem, kuri iepriekš vēl koncesijas nav saņēmuši, tādējādi pārkāpjot Savienības tiesības.

57. Ja lasu tikai strīdīgo noteikumu, kas iekļauts *Monti* paziņojumam par līgumu pievienoto administratīvo noteikumu 3.2. punktā, šķiet, ka šī prasība ir vienīgi pakārtota pienākumam koncesionāru kandidātiem pierādīt, ka kopējie ieņēmumi no spēļu organizatora darbības pēdējo divu finanšu gadu laikā, kas noslēgušies pieteikuma iesniegšanas dienā, nav bijuši mazāki par diviem miljoniem *euro*²⁷.

58. Pēc šī precizējuma un atbilstīgi tradicionāli izmantotajai analīzes shēmai, nosakot, vai ierobežojošais pasākums ir savietojams ar LESD paredzētajām brīvībām, es vērtēju attiecīgo problemātiku no trīs aspektiem: proti, pirmkārt, diskriminējošā veidā piemērota ierobežojuma identificēšana, otrkārt, izvirzīto pamatojumu, lai attaisnotu ierobežojumu, vērtējums un, treškārt, strīdīgā pasākuma samērīguma pārbaude.

59. Pirmkārt, ir jāpārbauda, vai strīdīgais noteikums ir uzskatāms par iespējamu ierobežojumu LESD 49. pantā paredzētajai brīvībai veikt uzņēmējdarbību un, vajadzības gadījumā, vai tas ir piemērots diskriminējošā veidā.

60. Ņemot vērā plašo definīciju tam, kas saskaņā ar Tiesas judikatūru ir uzskatāms par “ierobežojumu”, it īpaši azartspēļu jomā, kur par ierobežojošiem ir tikuši atzīti visi pasākumi, kas jebkādā veidā izrādās neizdevīgi saimnieciskās darbības subjektiem, kuri vēlas iesaistīties derību iemaksu iekasēšanas darbībās²⁸, es uzskatu, ka uz šo jautājumu ir jāatbild apstiprinoši.

61. Patiesi, strīdīgais pasākums, ar kuru *Monti* paziņojuma par līgumu pretendenti tiek noteikti īpaši pienākumi, lai pierādītu viņu finansiālo stabilitāti, ir tāds, kas varētu ietekmēt viņu iespējas piedalīties minētajā iepirkumā, un tāpēc tas potenciāli ir uzskatāms par brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumu²⁹.

27 — Šajā gadījumā prasītājs pamatlietā tiesas sēdē ir precīzi norādījis, ka pēdējā finanšu gada laikā viņa reģistrētais apgrozījums ir bijis 14 miljoni *euro*.

28 — Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *Laezza* (C-375/14, EU:C:2015:788, 56.–58. punkts un tajos minētā judikatūra).

29 — Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *Laezza* (C-375/14, EU:C:2015:788, 64. punkts).

62. Kā Komisija ir norādījusi savos apsvērumos, tā kā ir noteikts pienākums sniegt pierādījumus par finansiālo stabilitāti, iesniedzot vismaz divu banku iestāžu izsniegtas izziņas, attiecīgajam potenciālajam koncesionāram ir jāuzņemas kreditsaistības vismaz divās atšķirīgās bankās. Tas ir nosacījums, kuru ne visi jaunie koncesionāri ir gatavi pildīt, jo tā izpilde nav nepieciešama, lai īstenotu savu darbību citā kontekstā, un tas varētu radīt īpašas grūtības.

63. Atbildot uz jautājumu, vai šis ierobežojums ir piemērots diskriminējošā veidā, ir jāsecina, ka nav konstatēts un, manuprāt, nav arī izteikts apgalvojums, ka strīdīgais pasākums tiktu piemērots vienīgi saimnieciskās darbības subjektiem, 2012. gada iepirkuma kandidātiem, kuri ir reģistrēti citās dalībvalstīs. Gluži pretēji, no Tiesai iesniegtajiem dokumentiem šķietami izriet, ka strīdīgais pasākums ir piemērojams visiem saimnieciskās darbības subjektiem, kuri vēlas piedalīties 2012. gadā izsludinātajā iepirkumā, neatkarīgi no tā, kur tie reģistrēti.

64. Tāpat, tā kā nav pieejama pretēja informācija, šķiet, ka prasība iesniegt izziņas, kuras izdevušas divas finanšu iestādes, vienādi tiek piemērota visiem minētās iepirkuma procedūras dalībniekiem.

65. Otrkārt, ir jāprecizē, vai valsts iestāžu minētie iemesli, ar ko tiek pamatoti pretendentiem uzliktie pienākumi, lai tie pierādītu savu finansiālo maksātspēju, ir tādi, kas attaisno šādu ierobežojumu.

66. Šajā ziņā vairākkārtēji ir ticis atzīts, ka azartspēļu darbības ierobežojumus var attaisnot tādi primāri vispārējo interešu apsvērumi kā patērētāju aizsardzība, krāpniecības un pilsoņu pamudināšanas uz azartspēļu izraisītiem pārmērīgiem izdevumiem novēršana. Attiecībā uz Itālijas azartspēļu regulējumu Tiesa ir lēmusi, ka ar noziedzības apkarošanu azartspēļu jomā saistītais vispārīgais mērķis var attaisnot ierobežojumus, kuri izriet no piemērojamā valsts tiesiskā regulējuma³⁰, ciktāl minētie ierobežojumi atbilst samērīguma principam un ciktāl šajā ziņā izmantotie līdzekļi tiek vispārīgi, saskanīgi un sistemātiski izvērtēti³¹.

67. Attiecīgajām dalībvalstīm it īpaši ir jāgarantē, ka pasākumi, kas īstenoti koncesijas sistēmas ietvaros, ir tādi, kas garantē piekļuvi un iespēju ar vienlīdzīgiem nosacījumiem un efektīvi īstenot saimniecisko darbību attiecīgajā nozarē.

68. Šajā gadījumā es atgādinu, ka netiek apstrīdēta koncesiju sistēma kopumā, bet tikai pienākumi, kas nolūkā pierādīt to ekonomisko un finansiālo stabilitāti ir noteikti koncesionāru kandidātiem saskaņā ar *Monti* paziņojumam par līgumu pievienoto administratīvo noteikumu 3.2. punktu.

69. Manuprāt, nav šaubu, ka šīm prasībām – kas ir paredzētas ne vien, lai virzītu labvēlīgā virzienā azartspēļu piedāvājumu un, galu galā, ierobežotu organizēto noziedzību un krāpšanu, kura saistīta ar nelegālu spēļu organizēšanu, bet arī, lai veiktu zināmu kontroli spēlētāju interesēs – ir leģitīms mērķis. Šajā ziņā es atgādinu, ka Tiesa jau ir atsaukusies uz Itālijas valdības aptauju, no kuras izriet, ka “aizliegto nelegālo spēļu un derību darbības ir ievērojama problēma Itālijā, ko varētu novērst atļauto un reglamentēto darbību plašāka izplatība”³².

70. Tādēļ, treškārt, kā pēdējais rodas jautājums, vai attiecīgais pasākums ir ticis piemērots atbilstoši samērīguma principam.

71. Vispirms pievērsīšos jautājumam par strīdīgā pasākuma *atbilstošo raksturu*, lai pēc tam aplūkotu jautājumu par tā samērīgumu.

30 — Skat. it īpaši spriedumu, 2015. gada 22. janvāris, *Stanley International Betting un Stanleybet Malta* (C-463/13, EU:C:2015:25, 48. un 49. punkts un tajos minētā judikatūra).

31 — Skat. spriedumu, 2016. gada 28. janvāris, *Laezza* (C-375/14, EU:C:2016:60, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

32 — Skat. spriedumu, 2007. gada 6. marts, *Placanica u.c.* (C-338/04, C-359/04 un C-360/04, EU:C:2007:133, 56. punkts).

72. Saistībā ar attiecīgā pienākuma atbilstošo raksturu man šķiet samērā skaidrs, ka banku izziņas, kas tiek prasītas saskaņā ar strīdīgajiem noteikumiem, ir tādas, kas ļauj konstatēt pretendenta finansiālo stāvokli, lai viņš varētu īstenot derību iemaksu iekasēšanas darbību gadījumā, ja tā viņam tiktu uzticēta.

73. Ņemot vērā prasību, kas minēta lietā, kurā taisīts spriedums *Dickinger* un *Ömer*³³, saskaņā ar ko azartspēļu monopola īpašnieka rīcībā ir jābūt noteikta lieluma kapitālam, pienākums iesniegt izziņas, kuras ir izdevušas divas banku iestādes, sniedz nodrošinājumu, ka saimnieciskās darbības subjektam ir tāds finansiālais stāvoklis, kas tam ļauj izpildīt saistības attiecībā pret derībās uzvarējušajām personām.

74. Kā Beļģijas valdība to ir norādījusi savos procesuālajos rakstos, ikvienā azartspēļu jomas efektīvā un saskanīgā regulējumā noteikti ir jāiekļauj noteikumi, kas nodrošinātu atbilstošo pakalpojumu sniedzēju kandidātu finansiālo stāvokli.

75. Tālāk, saistībā ar attiecīgā pasākuma *samērīgumu*, es atgādinu, ka principā iesniedzējtiesai ir jānosaka, vai, ņemot vērā visus tai zināmos faktus, konkrētais pasākums nav pārmērīgs attiecībā pret sasniedzamo mērķi³⁴. Tas ir īpaši būtiski tadēļ, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu šajā ziņā ir ietvertas vien dažas norādes.

76. Lai sniegtu pēc iespējas lietderīgāku atbildi uz iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu, Tiesa tomēr varētu sniegt turpmāku precizējumu faktiem, kuriem jābūt analīzes pamatā.

77. Pirmkārt, valsts tiesai ir jānoskaidro, vai prasīto banku izziņu iegūšana ir saistīta ar īpašiem finanšu izdevumiem vai reāliem organizatoriskiem sarežģījumiem uzņēmumiem, kuri plāno piedalīties iepirkumā, lai saņemtu koncesiju darbības īstenošanai azartspēļu jomā.

78. Šajā gadījumā man jānorāda, ka nekas neliecina, ka pienākums iesniegt divas Eiropas banku izdotas izziņas uzticamam saimnieciskās darbības subjektam, kurš vēlas iesaistīties derību iemaksu iekasēšanas darbībā, varētu būt neizpildāma prasība. Te es atgādinu, ka iesniedzējtiesa ir aprobežojusies vien ar to, ka ir norādījusi, ka prasītājs pamatlietā “pamatotu iemeslu dēļ” nav varējis iesniegt prasītās divas banku atsauksmes. Taču te var rasties šaubas par šo pamatu būtību un var uzdot jautājumu, vai patiesais cēlonis šai nespējai, uz kuru ir norādījis prasītājs pamatlietā, īstenībā neslēpjas tajā, ka viņa finansiālā uzticamība ir apšaubāma. Faktiski no lietas materiāliem izriet, ka arī vienīgā atsauksme, kuru iesniedza *UniqGroup*, katrā ziņā nebija tāda, kas varētu apliecināt tās saimniecisko un finansiālo stāvokli.

79. Otrkārt, valsts tiesai ir jāizvērtē, vai, ņemot vērā pienākumus, kas ir uzlikti tieši koncesionāriem, var apgalvot, ka, ievērojot rīcības brīvību, kāda ir jāatstāj dalībvalstīm azartspēļu jomas organizēšanā, attiecīgā prasība nepārsniedz to, kas ir nepieciešams.

80. Attiecībā uz pēdējo minēto man šķiet lietderīgi atgādināt, ka azartspēļu nozares ekonomiskās darbības īpašajam raksturam, kuru Tiesa ir pastāvīgi atzinusi un kas turklāt izskaidro to, kāpēc minētajā jomā vēl nav veikti saskaņošanas pasākumi, būtu jāļauj dalībvalstīm ieviest atbilstīgus rīkus, kas tostarp nodrošinātu attiecīgās darbības drošumu kā no patērētāju aizsardzības viedokļa, tā arī ar mērķi novērst krāpšanu un noziedzīgu darbību attīstību.

81. Šādā kontekstā, manuprāt, koncesijas piešķirējietādēm nevar pārmet, ka tās neaprobežojas ar jebkurām izziņām un apliecinājumiem, lai pārliecinātos par koncesionāru kandidātu saimniecisko un finansiālo stāvokli. Tādas banku izsniegtās izziņas kā tās, kuras ir pieprasītas ar strīdīgo pasākumu, principā ir uzticamākas par izziņām, kuras iesniedz koncesijas kandidāts azartspēļu jomā.

33 — Spriedums, 2011. gada 15. septembris, C-347/09, EU:C:2011:582, 77. punkts.

34 — Skat. it īpaši spriedumu, 2016. gada 28. janvāris, *Laezza* (C-375/14, EU:C:2016:60, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

IV – Secinājumi

82. Ņemot vērā iepriekš minēto izklāstu, es iesaku Tiesai uz *Tribunale di Reggio Calabria* (Redžo di Kalabrijas tiesa, Itālija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīva 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, un it īpaši tās 47. pants, nav piemērojama tādām valsts tiesiskajām regulējumiem, ar kuru azartspēļu jomā tiek regulēta tāda iepirkuma procedūra koncesiju piešķiršanai, kāds tiek aplūkots pamatlietā.

LESD 49. pantā paredzētā brīvība veikt uzņēmējdarbību, kā arī līdzvērtības un efektivitātes principi ir jāinterpretē tādējādi, ka tie neaizliedz valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru, lai piešķirtu koncesiju azartspēļu jomā, no iepirkuma procedūras tiek izslēgti saimnieciskās darbības subjekti, kuri nespēj iesniegt divu dažādu banku iestāžu izdotas izziņas, ciktāl šis nosacījums atbilst samērīguma principam. Valsts tiesai ir jāpārbauda, vai šāda prasība, ņemot vērā visus lietas apstākļus, ir pamatota un samērīga attiecībā pret paredzēto mērķi.